

Jiří Skořepa
fotokurSy.cz

Fototahák 14

První pomoc při úrazech a nehodách fotografických filtrů

Fotografujte ještě lépe!

Poděkování.

Tato e-kniha by nevznikla bez pomoci řady dalších lidí a také díky podpoře českého výrobce fotografických filtrů VFFOTO (www.vffoto.com).

Speciální poděkování patří osobně majiteli VFFOTO panu Vladimírovi Fučíkovi za cenné informace ke konstrukci, vlastnostem, používání i opravám fotografických filtrů. Dále bych rád poděkoval panu Davidovi Modřanskému a Václavovi Šedivému za trpělivost, s jakou mne znovu a znovu učili typografii a opravovali další a další prohřešky v textech.

A mé partnerce Ivě za to, že je mi nejen ve fotografování a psaní oporou.

První pomoc při úrazech a nehodách fotografických filtrů, druhé, přepracované vydání, © Jiří Skořepa. Všechna práva vyhrazena. Fotografie použité v knize jsou dílem autora. Produktové snímky laskavě poskytl pan Vladimír Fučík – VFFOTO.

Tato e-kniha smí být pro osobní a nekomerční užití volně šířena a dále zveřejňována a to výhradně jako celek v nezměněné podobě. Komerční užití knihy nebo jakékoliv její části (včetně částí textu či obrázků) je možné pouze s výslovným souhlasem autora.

První pomoc pro fotografické filtry při úrazech a nehodách.

Co se dozvíte v tomto Fototaháku?

Co ohrožuje fotografické filtry?

Jaké jsou druhy a příčiny poškození?

Když k nehodě došlo, co dělat?

Jak nehodám a poškozením předcházet

Obsah

Proč první pomoc pro fotografické filtry?.....5

Zásady první pomoci.....6

1) Tonutí v mořské vodě.....7

2) Tonutí ve sladké vodě8

3) Nadměrně vlhký vzduch.....9

4) Poškození po pádu či nárazu (aneb létat filtr doopravdy neumí).....10

5) Odřeniny10

6) Mráz.....12

7) Zatuhlý čili „zakousnutý“ filtr.....13

O autorovi.....16

O fotofiltrech VFFOTO17

Proč první pomoc pro fotografické filtry?

Na fotografovy filtry číhá řada nebezpečí: Pády z výšky do kamení nebo na dlažbu, ostrý abrazivní písek, slaná mořská voda a další.

Jak napsal jeden výborný český spisovatel Sci-Fi a zároveň fotograf v pozapomenuté (nicméně pořád skvěle čtivé) knize:

...ale světem se touláme po cestách, na nichž jsou, ech, podle známé sovětské písničky „mlhy a prach, mráz a stepní tráva, signál na poplach ...“. Stepní tráva a signál na poplach by neměly být tak dalece na závadu, pokud se fotograf nelekne a nerozhýbe při expozici snímek - zato prach, mlhy, písek i mráz (někdy až podstatně ohrožující funkci závěrek, zejména maličkých a složitých) jsou na cestách našimi odvěkými fotografickými nepřáteli.

Ludvík Souček, Fotografujeme na cestách, Orbis Praha, 1971

Rukama mi prošlo celkem dost fotografických filtrů s trvalými následky po různých nehodách. U mnoha z nich přitom vážnému postižení mohla předejít anebo jej alespoň zásadně zmírnit správně poskytnutá **první pomoc**, tedy pár jednoduchých pravidel, která při nehodě nebo jiném náhlém poškození fotografického filtru omezí rozsah a následky škod

Je ovšem třeba znát **jak** první pomoc poskytnout.

Zásady první pomoci

- Nepanikařte a zachovejte klid! Úraz utrpěl filtr. Vy jste v pořádku a můžete se soustředit na účinnou první pomoc.
- Zhodnoťte rizika pro vás. Je-li filtr spadlý do místa, kde by vyprošťování znamenalo nebezpečí i pro vás, je lépe jej oželeť.
- Začněte s první pomocí co nejdříve. V případě více postižených filtrů zhodnoťte situaci a přednostně se zabývejte těmi, kterým včasná pomoc ještě může prodloužit život(nost). A je-li jich několik, věnujte se nejdřív těm dražším. Je to neetické vůči levnějším filtrům, ale zmírní to následky pro vaši peněženku při nápravě škod na filtrovém parku.
- Poskytněte správně první pomoc s ohledem na druh a příčinu poškození.

Z nejčastějších nehod:

1. tonutí v mořské vodě
2. tonutí ve sladké vodě
3. nadměrně vlhký vzduch
4. pády a nárazy
5. odřeniny
6. mráz
7. zatuhlý čili „zakousnutý“ filtr

1) Tonutí v mořské vodě

Nemusí jít rovnou o filtr spadlý do mořské hlubiny pod pobřežním útesem. Téměř stejné následky má i pouhé ošplíchnutí filtru slanou mořskou vodou. Ať už našroubovaného na objektivu nebo drženého v prstech při výměně někde na pláži.

Poškození způsobí sůl obsažená v mořské vodě. A to ve velmi krátké době, už po 15–20 minutách. Rámeček i samotné optické sklo vydrží beze škod, poničí se antireflexní vrstvy. Na první pohled vypadá filtr v pořádku. Při prohlížení proti slunci či žárovce jsou ale vidět nepravidelné mapy.

Takový filtr lze dál velmi nouzově používat do doby, než si seženete jiný. Nedoporučují se s ním fotit snímky v protisvětle – výskyt nežádoucích reflexů a ztráta kontrastu budou výrazné.

První pomoc?

Co nejdříve filtr důkladně vypláchněte v čisté sladké měkké vodě (dešťová, destilovaná...). Ne v minerálce!

Poté sfoukněte vodu balónkem, dosušte běžným způsobem pomocí utěrky na optiku z mikrovlákna a případné stopy po vodních kapkách vyčistěte karbonovou ploškou "Lenspenu".

Pozor! Nesnažte se nikdy otírat filtr bez předchozího opláchnutí ve sladké vodě. Krystalky a mikrokrystalky solí ze zasychající mořské vody by jej mohly mechanicky poškodit – a takový filtr se hodí už leda jako změkčovací předsádka pro neostré, prvorepublikově zasněné retro portréty.

Pozor! Vodou kriticky ohroženou skupinou jsou polarizační filtry v levnějším provedení. Ty, které nemají polarizační fólii celoobvodově utěsněnou mezi skly. Dostane-li se k ní voda, celulóza se zkrabatí a zvlíní... R.I.P. aneb poslední sbohem...

2) Tonutí ve sladké vodě

Utopení ve sladké vodě potůčků, říček, jezer a pramenišť může vypadat hrozivě, ale samo o sobě není příliš nebezpečné. Měkká dešťová a povrchová voda filtr nikterak nepoškodí a pokud se nepřidá mechanické podřetí pískem či podobnými částicemi (viz stať o odřeninách dále), nic závažného se neděje. Průšvih nastává když utopeným bude levný polarizační filtr bez utěsněné fólie.

První pomoc?

Filtr opláchněte čistou měkkou vodou a poté osušte: Sfoukněte vodu balónkem, dosušte běžným způsobem pomocí utěrky na optiku z mikrovlákn a případné stopy po vodních kapkách vyčistěte karbonovou ploškou „Lenspenu“.

Moderní filtry mají navíc hydrofobní zakončovací nanovrstvy, díky kterým se na skle voda nerozlévá do kalužinek ale tvoří kuličky, které stačí ze skla jednoduše odfouknout vzduchem z ofukovacího balónku.

Stejný postup sušení platí samozřejmě i v případě kapek z deště, vodní tříště nebo roztátých vloček sněhu.

Pozor! Nebezpečná pro fotografický filtr může být tvrdá voda s vyšším obsahem nerostných solí (což platí i pro minerálky). Když zaschne na skle filtru, vznikají trvalé a neodstranitelné „mapy“.

První pomoc je stejná jako v případě mořské vody. Pozor! Obdobně jako u mořské vody také platí, že kriticky ohroženou skupinou jsou levné polarizační filtry bez utěsněné polarizační fólie. Dostane-li se k fólii voda, celulóza se zkrabatí a zvlíní... R.I.P. aneb poslední sbohem...

3) Nadměrně vlhký vzduch

Relativní vlhkost vzduchu, která se blíží 100%, obecně filtrům neškodí (na rozdíl od objektivů a fotoaparátů). Může být nebezpečná pro jediný typ: Polarizační filtr. Obzvláště pokud se k vlhkosti přidá ještě vyšší teplota. Nemusí jít rovnou o tropický deštný prales, své udělá i vlhké horko ve skleníku.

Polarizační filtr tvoří sendvič, složený ze dvou skel, která chrání citlivou polarizační fólií v prostoru mezi nimi. Polarizační fólie se vyrábí z materiálu na bázi celulózy. A celulóza je citlivá na vlhkost, může se zvlnit nebo ji i napadnout bakterie či houby. V kvalitnějších filtrech bývá proto napnutá a vzduchotěsně uzavřená mezi skly.

První pomoc při zvlnění polarizační fólie? Bohužel neřešitelné (leda výměna skla), pomáhá jenom a pouze prevence: Buď ve skleníkových podmínkách polarizační filtr vůbec nepoužívat. Nebo už při nákupu filtru volit takový, který má polarizační fólii vzduchotěsně uzavřenou.

Možné způsoby ochrany polarizační fólie:

- Jen napnutá mezi skly, bez utěsnění. Základní provedení levných PL filtrů. Neřeší ochranu proti vlhkosti a škůdcům. Toto provedení nedoporučuji.
- Vypnutá a celoobvodově mezi skly vzduchotěsně uzavřená (provedení známé jako Kaesemann či Käsemann, podle označení od prvního výrobce). Zajišťuje rovnoměrné napnutí fólie a tím výborné optické vlastnosti, ochranu před vlhkostí i škůdci. Filtry vhodné i do nepříznivých klimatických podmínek.
- Vypnutá, celoobvodově utěsněná a celoplošně nalepená UV vytvrzujícím lepidlem. Technologie posledních let, používaná u profesionálních filtrů (mimo jiné u všech CPL VFFOTO). Zajišťuje jak rovnoměrné napnutí fólie a tím výborné optické vlastnosti, tak také ochranu proti vlhkosti

4) Poškození po pádu či nárazu (aneb létat filtr doopravdy neumí)

Pád z větší výšky na tvrdý podklad mívá většinou osudné následky: Rozbité sklo a zdeformovanou obroučku. V takové situaci už je veškerá pomoc marná.

Jestliže sklo přežije a poničená je jenom obroučka, zkuste, zda jde filtr našroubovat na objektiv. Zadaří-li se, je vyhráno. Obvykle ovšem bývá poškozený závit filtru anebo deformovaná obroučka. Když jen v malé míře a jde o filtrovou obroučku z hliníku, můžete zkusit tajný fígl: Našroubovat poškozený filtr na jiný filtr, který má rámeček z mosazi. Mosaz je výrazně tvrdší a odolnější než hliník, při malém poškození dokáže závit hliníkového rámečku znovu proříznout a tím obnovit.

5) Odřenyiny

Odřenyiny jsou dvojího typu, odřenyiny rámečku a odřenyiny skla

Odřenyiny rámečku jsou jen kosmetickým postižením. Jediným lehkým omezením funkčnosti a sice zvýšenou náchylností k nežádoucím reflexům, se projeví odřené černění vnitřní strany filtru okolo skla.

Náprava se provádí přetřením postižených míst matnou černou barvou (nejlépe tou na lehké kovy).

Odřenyiny skla jsou vždy závažným postižením s trvalými následky a přímým vlivem na funkčnost – přinejmenším u snímků v protisvětle. Projeví se sníženým kontrastem a změkčením kresby či duchováním kolem kontrastních hran.

Původcem odření může být ostrý písek, krystalky soli nebo i jen "takyčištění" filtru kroužením utěrky bez toho, aniž by se předtím ofoukla a ometla zrnka nečistot. Nemusíte zrovna fotografovat v saharské písečné bouři, i všudypřítomný vítr, který víří písek na polském a německém pobřeží Baltu, umí účinně otryskat sklo (na druhou stranu, filtru je přece jen menší škoda nežli samotné čelní čočky objektivu).

Při slabším odření lze filtr ponechat v aktivní službě a jen s ním nefotit v protisvětle. Případně, jsou-li škrábanečky pouze při okrajích skla, udělat z postižení výtvarný prostředek. Odřenyiny zesílit (jemný smirkový papír zrnitosti 400–600) ale vyhnout se středu skla. Dostanete předsádku pro snímky s efektem prvorepublikového portrétního objektivu typu starého dobrého Tessaru. Ostrý střed a měkké rohy.

Odborná pomoc spočívá ve výměně skla. Což může řešit výrobce filtru - když je oprava technicky možná a zároveň k tomu nechybí z jeho strany dobrá vůle.

V mnoha levnějších provedeních filtrů bývá sklo v rámečku prostě zalisované jednou provždy a vyměnit jej nelze. Čehož je dobré si všimnout už před pořízením filtru. Případně, ještě lépe, se rovnou zajímat o to, zda opravy výrobce provádí.

VFFOTO nejenže své výrobky i po záruce opravuje, ale členům svého klubu nabízí opravu poškozeného filtru dokonce s 50% slevou.

6) Mráz

Mráz a obecně chlad nepředstavují zásadní problém pro fotografické filtry. Mrazivý vzduch obsahuje minimum vlhkosti a suchý chlad příliš neškodí. Nanejvýš bude u polarizačního nebo variabilního filtru o něco těžší otáčení vlivem zatuhlého maziva na kluzných plochách dvoudílné obroučky.

Problém může nastat u polarizačního nebo variabilního filtru levnějšího provedení, (nemá utěsněnou polarizační fólii) při návratu do tepla obydlí: Na vychlazeném filtru může zkondenzovat voda z teplého a vlhkého vzduchu uvnitř. Polarizační fólie z celulózy nemá vodu ráda – při navlhnutí se zkrabatí a filtr je trvale poničený.

Prevence?

Stejně jako veškerou ostatní fototechniku nechte i filtr při návratu do tepla v pevně uzavřené fotograšně nebo fotobatochu. Vyndejte jej teprve po několika hodinách, když se teploty vně a uvnitř brašny vyrovnají a přestane hrozit kondenzace vody.

7) Zatuhlý čili „zakousnutý“ filtr

„Zakousnutý“ či „zapečený“ filtr na konci objektivu potká dřív či později každého fotografa. Obecně větší tendenci k zapečení mají filtry s obroučkou z hliníku, opravdu zřídka se zakousne mosazná obroučka. Bezproblémové jsou snad jediné obroučky z titanu. A také filtry s magnetickým uchycením.

Prevence? Snadná, levná a účinná.

Závit u nového filtru (redukce, objektivu) projedte kolem dokola hrotem co nejměkčí tužky. Tuha, čili grafit, je skvělé suché mazivo a separátor. V malém množství nešpiní a i když se náhodou dostane na sklo filtru či čočku objektivu, prostě ji odfouknete balónkem. Tenhle trik pochází už z dřevních dob klasické fotografie, ale spolehlivě funguje i v digitální době. A kterou tužku? Nejlepší je speciální tužka pro mazání závitů filtrů. Není-li po ruce, pak shánějte, pokud možno, co nejměkčí běžnou tužku (mívá označení 8B).

Když už se filtr „zakousl“, jak jej **šetrně** dostat dolů?

Při sundávání filtru je podstatné působit tlakem stejnoměrně po celém obvodu obroučky. Když se filtr drží pouze prsty v několika bodech, obroučka se zdeformuje a nejde vyšroubovat.

Je několik triků, které můžete zkusit:

- ▶ Zakousnutý filtr přitlačte celou přední hranou obroučky k tenké rovné měkčí podložce a pootáčením objektivu se jej pokuste vyšroubovat. Skvěle můžete využít rubem nahoru otočenou podložku pod počítačovou myš, položenou na stole. Trik nefunguje na polarizační filtr (protáčí se díly obroučky mezi sebou).
- ▶ Použít plastové kleštiny pro snímání filtrů. Vyrábí se ve dvou či třech velikostech, vyberte takovou, která odpovídá průměru filtru. Kleštiny obroučku sevřou téměř po celém obvodu, deformace je tedy minimální a celkově jde o účinný způsob. Pro polarizační filtr je vhodné použít dvojici stejných klestín.
- ▶ Na podobném principu pracují i uvolňovače tvořené plastovou rukojetí a okem z tvrdší gumy. Osobně mi přijdou méně praktické a náročnější na manipulaci.
- ▶ Filtr několikrát obtočit gumou pro zavařovací sklenice či lékařským zaškrcovadlem. Stejný princip, tedy působit tlakem stejnoměrně po celém obvodu a nedeformovat obroučku.

Stejné triky lze pochopitelně použít i k uvolnění navzájem pevně zakousnutých redukci či dvojice redukce–filtr.

Co popřát závěrem?

Snad ... Aby speciálně s tímto fototahákem to bylo stejné jako s příslovečnými anglickými starými pannami: **Vždy připraveny, nikdy nežadány!** ;-)

Přeji pokaždé jen dobré světlo a všechny vaše fotovýpravy bez nehod a průšvihů.

Jiří Skořepa

O autorovi

Fotografování se věnuji přes 35 let. Nejdříve na klasický černobílý i barevný kinofilm a svitek, od roku 2003 digitálně. Od značky Olympus jsem roku 2005 přešel k Nikonu a poté v roce 2016 na bezzrcadlovku Sony A7.

Spolupracuji s českým výrobcem profesionálních fotografických filtrů panem Vladimírem Fučíkem – VFFOTO.

Moderní fotovýbavu doplňuji historickými manuálními objektivy. Obvykle nemají perfektní ostrost, ale vyvažují to osobitým charakterem kresby s nádechem nostalgie časů Pentaxů, Zenitů a Praktic.

Dlouhodobě se věnuji dvěma svým projektům: Volně rostoucím evropským orchidejím a zimujícím netopýrům. Speciální oblastí mého zájmu je klasická stereofotografie.

Své zkušenosti předávám prostřednictvím tématických workshopů a individuálních kursů fotografování.

Na Internetu provozuji webové stránky www.skorepa-photo.com, www.starosklicka.cz, www.orchidaceae.cz, www.fotokursy.cz.

Kontakt:

Jiří Skořepa

+420 702 999 521

jiri@skorepa-photo.com.

O fotofiltrech VFFOTO

Vladimír Fučík-VFFOTO je český výrobce profesionálních fotografických filtrů, se sídlem a centrálou na Vysočině v Humpolci, s vlastním vývojem, výrobou a distribucí fotografických filtrů a příslušenství značky VFFOTO. Sortiment VFFOTO zahrnuje kompletní nabídku fotofiltrů od UV a polarizačních přes ND filtry (včetně variabilních ND) až po speciality typu Night Sky.

Provozuje nejpodrobnější specializovaný český informační web o fotografických filtrech www.fotofiltry.eu a pro příznivce značky, sdružené v Klubu VFFOTO (bezplatné členství, e-mailový infozpravodaj), pořádá klubová setkání a workshopy.

Z historie VFFOTO

- 2008 vznik značky a webu www.vffoto.com
- 2012 UV a CPL filtry VFFOTO
- 2013 první ND filtry
- 2014 ND filtry s antireflexními vrstvami, přechodové filtry
- 2015 filtry „Golden Series“ s mosaznými obroučkami
- 2016 ND 2000x, skleněný čtvercový filtr do držáku 100 mm (VFFOTO Square System) a zvlášť tmavý filtr ND 32000x
- 2017 přechodové filtry do držáku, tenké US (ultra-slim) polarizační filtry, limitovaná výroční „TITANIUM EDITION“ série v obroučce z titanu
- 2018 nové variabilní ND filtry VND VFFOTO, extrémně tmavý ND 100000x filtr, Night Sky filtr pro fotografování noční krajiny a hvězdné oblohy
- 2019 nové magnetické filtry VFFOTO, speciální cirkulární polarizační filtr pro fotografie přírody „Colours of Nature“

Web a e-shop www.vffoto.com,

e-mail info@vffoto.com

telefon +420 731 474 681

Provozovna Palackého 834, 396 01 Humpolec

